

**УКРАИНСКОЕ КНИГОИЗДАНИЕ ВО ЛЬВОВЕ 20-х годов XX ст.
В РЕТРОСПЕКТИВЕ ГАЗЕТЫ “ДІЛО”: УСЛОВИЯ
ИЗДАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ, СЕТЬ ИЗДАТЕЛЬСТВ**

Ольга Палюх

На основе материалов газеты “Діло” высветлено условия украинского книгоиздания и дано характеристику деятельности издательских институций во Львове 1920-х гг.

Ключевые слова: украинское книгоиздание, цензура, календари, издательства.

УДК 002.2:655.413J(438+477.83-25)“1939/1945”

**КНИЖКОВІ ТА АРКУШЕВІ СЕРІЇ “УКРАЇНСЬКОГО
ВИДАВНИЦТВА” У КРАКОВІ-ЛЬВОВІ, 1939–1945:
СКЛАД, ПРИЗНАЧЕННЯ, ДИНАМІКА ВИПУСКУ**

Лариса Головата

*старший науковий співробітник відділу наукової бібліографії
ЛННБУ ім. В. Стефаника, канд. філол. наук*

Проаналізовано структуру масиву видань “Українського видавництва” у Кракові-Львові, 1939–1945, динаміку випуску серій на тлі суспільно-політичної та культурної ситуації в Генеральній губернії. Визначено функціональні різновиди, читацьку аудиторію серій. Акцентовано на найпомітніших виданнях.

Ключові слова: Друга світова війна, Генеральна губернія, видавничий процес, книжкові та аркушеві серії.

Для культурного процесу періоду Другої світової війни “Українське видавництво” становить яскраве явище і безперечний феномен. Основне його досягнення полягає не в самій лише систематичній роботі, якою все ж тоді не могло похвалитися жодне з українських видавництв на окупованих просторах Центрально-Східної

Європи, і не тільки у виразній кількісній перевазі над доробком інших еміграційних осередків. Не менш важливу, унікальну рису стосовно зазначеного періоду становить універсальність друкованої продукції. Репертуар “Українського видавництва”, зокрема в книжковій частині, від початку був запрограмований з глибоким розумінням усебічних потреб громадського і культурного життя неоднорідного українського суспільства, складності його читацьких запитів у нових умовах і з усвідомленням своєї особливої місії як єдиного легального видавництва україномовної літератури в Генеральній губернії, як культурно-видавничого центру з найбільшим на підкореній німцями території кадровим, виробничим, матеріальним потенціалом.

Виявом продуманої різнофункціональної програми, завдяки якій видавці прагнули поставити справу, намагаючись зберегти її в своїй суті і повноті складових аж до середини 1944 року, є видавничі каталоги. За час існування “Українського видавництва” їх вийшло п’ять. Типологічно і тематично багатогранні, вони служать доказом того, що вже від початку повноцінної роботи, тобто від січня 1940 р.^{*}, репертуар проектувався на основі призначених для різних верств населення серій книжок і аркушівок. Заради наочності подамо ці читацькі групи в лінійному переліку: найширші читацькі маси, освічені читачі, селяни, агрономи, педагоги, науковці, музиканти, військовики, правники, школярі і дошкільнята, молодь.

Вже в першому інформаційному виданні — бюлетені-ціннику “Нова книга” — анонсовано одинадцять назв серій, поза якими передбачався випуск часописів, календарів, шкільних підручників, у т. ч. самовчителів німецької мови, а також листівок і плакатів (деякі з них, щоправда, теж були об’єднані в серійні лінії) [11]. Інші три каталоги, які зафіксували стан у лютому, березні, вересні 1941 р., загалом, відбивають ту саму структуру репертуару, що й ціник “Нова книга”, доповнену хіба що новими рубриками — “Мапи”, “Тризуби”, а також “Хай лунає пісня українська” з описами нотних видань і співаників [7]. Зате дуже відчутно від усіх згаданих випусків різниться аналогічний каталог 1944 року, матеріал у котрому систематизовано не за серіями, а

* Офіційно “Українське видавництво” почало роботу ще в грудні 1939 року, і саме тоді надруковані перші його видання.

здебільшого за типологічними розділами (“Красне письменство”, “Підручники для шкіл і самонавчання”, “Наукові видання” і т. д.), всередині яких позиції згруповано за тематикою. На думку спадає цілком вірогідне пояснення причин переструктурування книготорговельної інформації на кінцевому етапі: воно було мотивоване згортанням діяльності в зв’язку з евакуацією, а відтак виявилось в різкому зменшенні кількості серій, ліквідуванні більшості старих і заснуванні лічених нових, зокрема зорієнтованих на потреби Військової управи дивізії “Галичина” та на читацькі запити українських робітників і військовополонених. Динаміку випуску серій характеризують цифри: у 1940 р. — 16 назв, у 1941 — 15, у 1942 — 11, у 1943 — 8, у 1944 — 6. Всього видавництво намагалося підтримувати 34 найменування серій (див. Додаток).

Літературно-художні серії становлять найбільшу групу і традиційно стоять у центрі читацького зацікавлення книгою.

“Бібліотека сучасних українських письменників” відкрилася “Вибраними поезіями” Богдана Ігоря Антонича, які підготував і супровів передмовою літературознавець Богдан Романенчук [1]. Ошатно видана, оформлена Святославом Гординським книжка вмістила кращі вірші поета з усіх п’яти збірок — шістдесят поезій. У передмові упорядник охарактеризував прижиттєві видання, торкнувся особливостей поетики, внісши, за висловом рецензента, “деякі нові гадки до тієї критичної літератури, що вже повстала навколо Антоничевої поезії” [6, с. 13]. У той час до творів Антонича поступово почало формуватися ставлення як до класичної спадщини, а його “Вибрані поезії” були єдиним у межах серії посмертним виданням автора. Подальші випуски від першого відрізнялися відсутністю передмови і вміщували твори живих літераторів, згуртованих навколо видавництва краківських емігрантів, у тому числі дебютантів — Ірини Винницької-Пеленської (повість “Христина”), Ростислава Єндика (збірки новел “В ударі з життям”, “В кайданах раси”, повістей “Зов землі”), Володимира Островського (повість з останніх днів короля Данила “Зайшло сонце в Холмі”). На появу творів поточного “літпроцесу” преса реагувала без поблажки — критичними, подекуди гостро негативними відгуками.

В оформленні “Бібліотеки сучасних українських письменників”, крім Гординського, виступили Михайлина Стефановичівна

(Стефанович-Ольшанська) та Василь Дядинок. Серія виходила лише в 1940 р. і всього налічує шість чисел. Не так, мабуть, легко було підтримувати її силами еміграційних літераторів, не так багато з'явилося у вигнанні нових творів, не таким, загалом, плідним видається цей період творчості (1939–1941) для письменників-утікачів.

У 1941 р. на зміну “Бібліотеці сучасних українських письменників” прийшла “Бібліотека історичних повістей”. Після нової повісті Богдана Лепкого “Крутіж” з часів гетьмана Виговського, серію наповнювали самі перевидання історичних творів — Ю. Липи, В. Лозинського, В. Будзиновського. В оформленні взяли участь Святослав Гординський та Едвард Козак. Як і попередниця, “Бібліотека історичних повістей” протрималася недовго — п'яте число, надруковане на початку 1942 р., виявилось останнім.

“Літературна бібліотека” — призначена для освічених читачів, глибоко зацікавлених художньою літературою — містила першорядні поетичні твори. До її впорядкування, написання передмов і приміток залучили фахівців-літературознавців — Богдана Лепкого, Євгена Юлія Пеленського, Богдана Романенчука, Богдана Гошовського, Ірину Пеленську, які й підготували до друку збірки поетичних творів: “Кобзар: вибрані поезії” Т. Шевченка (1940); “Вибрані поезії” Лесі Українки (1940), Івана Франка (1941); “Слово о полку Ігоревім” у перекладах Б. Лепкого, М. Максимовича, Панаса Мирного, С. Руданського, Т. Шевченка, В. Щурата, С. Гординського з репродукціями оздоблювальних елементів з галицьких рукописних книг (1941); антологію української символістичної поезії 1920-х рр. “Соняшні кларнети”, а в ній — твори П. Тичини, Д. Загула, Я. Савченка, О. Слісаренка, М. Терещенка, Є. Плужника, Т. Осьмачки, Р. Купчинського, О. Бабія, Д. Фальківського, В. Бобинського (1941)*. Але найбільшу увагу критиків і сенсацію серед читачів викликало одинадцяте видання Франкового “Лиса Микита” з неперевершеними ілюстраціями Едварда Козака [15]: “Це вперше безсмертний “Лис Микита” появляється так багато ілюстрований і до того рисунками, так сказати б, адекватними змістові. Досі бували різні спроби

* Книгу впорядкував і вперше видав Є. Ю. Пеленський у 1936 р. під назвою “Антологія сучасної української поезії”.

зілюструвати Франковий твір, але сам підхід різних ілюстраторів не охоплював усіх спромог, що їх давав текст. Це бували менш чи більш удатні рисунки звірів, але вони не багато промовляли до читача, бо не було в них того, що Франко поклав собі головною метою: надати звірям людські подоби, їх звичай і хиби. Себто — брак було їм того психологічного поглиблення, очоловічення звіриного світу, що саме творить таку притягальну силу, однаково — для молоді й старших, до Франкового твору” [4, с. 14]. Дороге видання, високо оцінене критикою в пресі, досить швидко вичерпалося, і в планах, щоправда, нездійснених, видавництво виношувало випуск ще одного, дванадцятого [13, с. 10].

Хронологічним продовженням “Літературної бібліотеки” стала заснована в 1943 р. за редакцією Євгена Юлія Пеленського і коштом його приватного підприємства “Бистриця” (яке він по війні переніс до Міндена, а пізніше до Бломберга у Німеччині) серія мініатюрних видань під назвою “Літературна бібліотечка”. Вона успадкувала притаманну попередниці орієнтацію в доборі матеріалу на тексти видатних культурних пам’яток (“Слово о полку Ігоревім” (1944), “Повість про осліплення кн. Василька” Василя Дружинника (1943), “Писання” Івана Величковського (1943), “Писання” Івана Мазепи (1943), “Вибрані твори” Григорія Квітки-Основ’яненка (1944), “Козацькі думи XVI ст.” (1944)) і стала справжнім досягненням краківського відділу “Українського видавництва”. Для серії розробили характерний дизайн, завдяки якому її легко вирізнити серед загального масиву. Крім зменшеного формату, “Літературна бібліотечка” має однотипну внутрішню структуру, де передбачено обов’язкову вступну статтю, пояснення мовно-текстологічних особливостей редакції чи мови пам’ятки, коментарі, додатки у вигляді карт, бібліографічних списків, нот, репродукцій гравюр. Невеликі за обсягом видання споряджено різноплановим, доречним для сприймання тексту допоміжним матеріалом. На фоні решти краківських книжок “Літературна бібліотечка” демонструвала рафіновану видавничу культуру і була бібліофільською, тоді як інші серійні видання більше забезпечували масові утилітарні потреби в друкованому слові.

“Театральна бібліотека” призначалася для розвитку аматорського театального мистецтва в українських селах, зокрема

підтримання роботи драмгуртків при Українських освітніх товариствах. Частина випусків — п'єси етнографічного змісту (вже відомі в Галичині “Обжинки” П. Дужого), інші — підпорядковані завданням пропаганди серед населення історичних знань, здорового способу життя (“Рвуться кайдани” Ю. Тарновича, “Що нас губить?” І. Джуса), ще інші — популяризували класичні драматичні твори (“Степовий гість” Б. Грінченка, “Чар-зілля” Миколи Вороного). Для подібної серії природними є додатки, призначені допомагати в постановці творів на самодіяльній сцені — статті для режисерів, акторів, тексти і ноти пісень. Одноименна серія почала виходити також в “Українському видавництві у Львові”: єдиний випуск містив гостроактуальну одноактову комедію Івана Керницького з часу радянської окупації Галичини під назвою “Мітинг”. Але це вже був самостійний проект, незалежний від краківського, що не знайшов продовження в зв'язку з ліквідацією видавничої структури і створенням замість неї другого відділу об'єднаного краківсько-львівського видавництва.

Найдовшу і найрегулярнішу серію для дошкільнят і дітей молодшого віку “Моя книжечка” (46 випусків) детально розглянуто в окремій статті [2, с. 199-222]. Тут лише доречно нагадати, що в ній вийшли переклади, народні казки, а також оригінальні твори українських письменників, як класиків, так і нових авторів, що творили для дітей у Празі, Кракові, Львові. Започаткована в Кракові “Моя книжечка”, з поверненням на рідні землі редактора дитячої літератури Богдана Гошовського, була відновлена на львівському ґрунті. Ілюстрована малюнками В. Баляса, М. Бутовича, С. Гебус-Баранецької, Е. Козака, О. Кульчицької, О. Куриласа, А. Манастирського, В. Манастирського, М. Стефанович, О. Судомори, дитяча серія користувалася популярністю і мала постійний активний збут.

У серії релігійної белетристики “Нове життя” виходили короткі оповідання моралізаторського змісту (Володимира Кучабського, Івана Радловича), богородичні легенди, релігійні віршики для дітей галицьких письменників і педагогів (Юрія Шкрумеляка, Уляни Кравченко, Богдана Заклинського). Серію засновано в Кракові з ініціативи Володимира Кучабського при однойменному

релігійному товаристві, а останній її випуск (“Новий український вертеп” Теодора Курпіти) вийшов у Львові на базі митрополичої друкарні “Студіон”.

Наукові серії. Попри офіційну політику, спрямовану на обмеження наукового книговидання, “Українському видавництву” вдалося здійснити декілька серійних наукових проєктів. Цікавим фактом історії тогочасної науки є спроба поновлення діяльності природознавчої секції Наукового товариства імені Шевченка у Львові. В результаті побачив світ перший і останній випуск серії “*Праці з дослідного лісівництва; т. I: вид. Природознавчої Секції Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові*”, в якому було надруковано монографію Андрія П’ясецького “Про побудування і біологічний розвиток ряду типів українського лісу” (1942). Приймаючи на засіданні віділу (17 вересня 1941 р.) рішення про продовження діяльності [16], вимушено припиненої за радянської окупації*, НТШ почало зважувати можливості налагодження випуску праць своїх членів, які здійснювали дослідження в радянських академічних інститутах. Наприклад, члени комісії національної економіки, соціології і статистики на засіданні від 17 грудня 1941 р.** оголосили склад редакційної теки шостого тому праць комісії, а саме: В’ячеслав Будзиновський: “Хліборобський страйк в Галичині 1902 р.” (виходила посмертно і потребувала редакції); Володимир Левинський “Франко-економіст”; Ілля Витанович “З історії української аграрно-політичної думки”; Богдан Галайчук “Volckerrechtlichstellung der Sovjet-Republiken”; Євген Давидяк “Формальна оборона в карному праві”. Дискутовано також доцільність випуску у відповідній редакції досліджень Ілярія Ольхового “Підприємництво західних областей УРСР” та Івана Грабаря “Зернові культури західних областей УРСР”. До результатів

* 14 січня 1940 р. на Надзвичайних зборах було прийнято ухвалу про розпуск Товариства, а його підрозділи перетворено на філії науководослідних інститутів Академії наук УРСР.

** Засідання відбулось у присутності Є. Храпливого, І. Витановича, В. Огоновського, М. Стахова, Е. Брилинського, М. Кордуби, І. Лапчука, Є. Давидяка, інж. М. Бачинського, В. Карпинця, О. Степанів, Б. Галайчука, І. Грабаря, І. Ольхового, В. Левинського (ЦДІА України у Львові. — Ф. 309, оп. 1, спр. 46. — Арк. 33-33 зв.).

організаційної і видавничої активності НТШ можна зарахувати й видання в об'єднаному краківсько-львівському видавництві на початку 1942 р. згаданої вище монографії Андрія П'ясецького. Автор, член ОУН, працюючи в 1940 р. на посаді доцента Політехнічного інституту, підготував кандидатську дисертацію про районування типів лісів у Західній Україні, яку високо оцінював радянський вчений-лісівник і ґрунтознавець академік Петро Погребняк. Незадовго перед стратою автора празькі видавці обговорювали можливість оприлюднення дослідження в Культурно-науковому видавництві при Українському національному об'єднанні в Празі: “Тому, що сьогоднішні відносини в Галичині не дуже то сприятливі на видавання книжок, тим більше наукових, автор шукає видавця за границею, де “видавнича атмосфера” є більш легша і доступніша” [17]. Книжка, однак, таки вийшла у Львові, а невдовзі Андрія П'ясецького розстріляли як заручника у відплатній акції нацистів [12].

З утвердженням цивільного правління, в умовах поширення на Львів цензурного права Генеральної губернії і зведення можливості випуску наукових книг до мінімуму очевидно стала безнадійність планів щодо постійної видавничої роботи НТШ. Попри те вдалося створити прецеденти виходу наукових книжок як у Львові, так і в Кракові, зокрема у межах серій. Книгознавчі серії ініціював Є. Ю. Пеленський. Ще перед війною він виявив себе здібним організатором наукової періодики — не лише бібліологічної (“Українська книга”), але й загальногуманітарної (наприклад, місячника “Сьогодні й минуле”, у складі якого він резервував для себе ведення книгознавчого, критико-бібліографічного відділу). В часі війни через неприхильне ставлення німецької цензури до випуску наукової літератури Пеленський не зміг виклопотати дозвіл на випуск книгознавчого журналу. Заснована в 1937 р. “Українська книга”, втративши періодичність, перетворилася на річник, який, однак, теж регулярно не виходив. Але навіть за обставин, коли перестали функціонувати всі профільні передвоєнні установи (Бібліологічна комісія НТШ, Українське товариство бібліофілів, Бібліотечна комісія Товариства “Просвіта” у Львові, а також Книжкова палата УРСР у Києві та Українське товариство прихильників книги у Празі), вдалося

залучити фахівців для випуску річника, на основі якого й було налагоджено видання двох бібліологічних серій. “Українська книгознавча бібліотека” продовжила вихід в “Українському видавництві” коштом “Бистриці”. До 1943 р. разом із передвоєнними вона налічувала дев’ять випусків, що майже всі були відбитками великих статей з “Української книги” — Д. Чижевського, В. Дорошенка, П. Зленка, С. Сірополка, П. Богацького. Єдина “Бібліографія української книги в Великонімеччині за час війни (вересень 1939 — грудень 1941)” Б. Романенчука є відбиткою з журналу “Ілюстровані вісті” (1941, ч. 9/11). Зібрані Романенчуком матеріали під час підготовки публікації до друку доповнювали Іван Огієнко, єпископ Григорій Лакота, Лев Гец, Петро Зленко, Наталя Савченко, Анатоль Курдидик, Ярослав Рудницький, Євген Пеленський. Ця фундаментального характеру бібліографічна робота і досі слугує авторитетним джерелом з історії книги і культури вказаного періоду.

У “Книгознавчих записках”, які започаткувало перед війною Українське товариство бібліофілів з ініціативи Є. Ю. Пеленського, третім випуском вийшла “Бібліографія наукових праць Проф. Д-ра Володимира Кубійовича” (1943), що охопила праці вченого з географії та демографії українською, польською, французькою, німецькою, словацькою, чеською мовами (79 позицій), розміщених за хронологією (1920–1943). Аналіз книгознавчих видань, у тому числі згаданих, здійснено в окремій статті [3, с. 181–213].

У серії “Українське мистецтво” за редакцією Святослава Гординського надруковано його праці “Тарас Шевченко — маляр” (1942) і “Павло Ковжун” (1943). В жанрі мистецтвознавчих персональних монографій Гординський працював усе життя — про Миколу Глушенка, Олександра Архипенка, Григорія Крука, Антона Павлося, Миколи Мухина, Віктора Цимбала. Воєнний період для випуску ілюстрованої серії був несприятливий, і використання в ній мистецького матеріалу критика визнала нефаховим. Авторів не вдалося тоді забезпечити видання якісними світлинами, наприклад, розписаних Ковжуном церков. Крім того, на сортах паперу, що знаходилися в обігу за німецької окупації, більш-менш добре виходила тільки чорна графіка. Тому, порадившись зі співавтором поліхромій Михайлом Осінчуком, Святослав

Гординський не подав зображення неграфічних творів Ковжуна, у т. ч. й зображення доти нерепродукованих олійних картин. Відповідно, використані у виданні ілюстрації відбивали творчість митця неповно, що після виходу книжки визнав і сам автор: “...вийшла щодо репродукції деяка односторонність...” [5, с. 5].

Недосконалим також було художнє оформлення монографії “Тарас Шевченко — маляр”. Володимир Січинський схвально оцінив текст Гординського (“легко читається і охоплює всі головні проблеми, зв’язані з творчістю Шевченка”), але дуже критично — репродукції (“у більшості слабі або зовсім погані. Очевидно при дальших виданнях треба подбати про добрі репродукції”) [14]. Сам Січинський у цій серії випустив цінну працю про Георгія Нарбута, на яку зреагували відгуками О. Оглоблин, С. Гординський, Є. Маланюк, Д. Горняткевич.

Всього “Українське мистецтво” налічує три випуски, хоч є непрямі свідчення, що в ньому планувалося також випустити монографію про Петра Холодного. Так, В. Січинський за своє дослідження творчості Нарбута просив заплатити гонорар не грошима, а друкованими виданнями “Українського видавництва”, а саме — надіслати двадцять примірників книжки “Шевченко-маляр”, чотири примірники каталогу виставки Спілки українських образотворчих митців і подальші випуски серії — монографії про Холодного і Ковжуна, по 20 примірників кожної [9].

Популярні серії. Одна з найцікавіших видавничих ініціатив — “Минуле й сучасне” — єдина мала науково-популярний характер і призначалася для освічених читачів, зацікавлених українською історією. Це був краківський, суто емігрантський проект, який завершився з відкриттям другого відділу у Львові і перенесенням “ядра” видавничої роботи на рідні землі. Серія складалася з кількох тематичних ліній. Першу представлено загальними працями з історії України — “Історичні нариси: княжа доба” Миколи Андрусяка (1940), “Історія України від найдавніших до теперішніх часів” Івана Крип’якевича (декілька видань 1940 і 1941 рр.), “Наша бувальщина: історія України для молоді: княжа доба” Маркіяна Терлецького (1941), а також етнографічною роботою Віктора Андрієвського “Звичаї й обряди українського народу” (1941). Другий тематичний блок склали видання з регіональної

історії — Галичини, Холмщини, Підляшшя, Лемківщини: “Богдан Хмельницький у Белзчині й Холмщині” (1941), “Болеслав-Юрій II: останній самостійний володар Галицько-Волинської держави: з нагоди 600-ліття його смерті” (1940), “Історія Холмщини й Підляшшя” (1941) — усі належали Миронові Кордубі; “20 років неволі: Лемківщина під польським ярмом” (1940) і “Лемківщина: матеріальна культура” (1941) Юліана Тарновича, “Як польщили Посяння” Петра Олійника (1941). Третя група — історичні розвідки про церковні відносини у міжвоєнній Польщі — “По неволі — відродження: Українська православна церква Холмщини і Підляшшя на новій дорозі” Степана Барана (1940), “Нищення церков на Холмщині в 1938 р.” Івана Коровицького (1940). Четверта — історичні нариси так званих окраїнних міст і окремих пам’яток регіону — “Місто Холм” Володимира Січинського (1941), “Княже місто Сянік” Юліана Тарновича (1941), “Дерев’яні церкви Холмщини та Підляшшя” Леоніда Маслова (1941), брошура “Холмський собор” (1940), ініційована Іваном Огієнком і приурочена до свята передачі храму православним українцям 19 травня 1940 р. Ці історичні нариси мали здебільшого характер дослідження і популярний виклад, були побудовані на основі літописних, документальних даних, містили відомості про заснування міста чи пам’ятки, їх розбудову, нищення, різні епохи в історії, детальні описи.

До окремої групи в межах “Минулого й сучасного” належать два мемуарні видання. У 1941 р. вийшла третя частина спогадів Богдана Лепкого “Казка мого життя: Бережани”*. Твір передавав атмосферу народної школи та гімназії в 1880-х роках, містив згадки про галицьких діячів — Володимира Шухевича, Остапа Нижанківського, Анатолія Вахнянина, Андрія Чайківського та інших, численні фото родини Лепких, види Бережан та ближніх сіл, старовинних церков, рідкісні знімки з малюнків погорілої Краснопуцанської монастирської церкви. Спогади Лепкого прихильно зустріли і критики, і читачі. Документальну вагу має другий історико-мемуарний твір серії “Проти червоних

* Перші дві частини вийшли перед війною у Львові (“Крегулець”, 1936; “До Зарваниці”, 1938). Спомини “Бережани” вперше було надруковано в щоденнику “Краківські вісті” (1940).

окупантів” Якова Гальчевського-Войнаровського (1941), присвячений подіям 1920–1922 рр. Автор — командант Повстанчої подільської групи (1921), полковник Армії УНР; у часі війни працював референтом Українського допомогового комітету в Грубешеві; трагічно загинув 22 березня 1943 р. в селі Пересоловичах під час рукопашного бою з бойовиками Армії крайової.

У “Минулому й сучасному” вийшла історична читанка “Батьківська слава”, яку упорядкував Юліан Тарнович, оформив Едвард Козак. Вона призначалася для народних шкіл і містила тексти (легенди, перекази, історичні оповідання, вірші, народні пісні про княжі часи, козаччину, часи кріпацтва, боротьбу за національні права, з історії “окраїнних міст”), які написали для вжитку школярів Роман Завадович, Олександр Олесь, Олександр Барвінський, Василь Щурат, Богдан Гошовський, Омелян Огоновський, а також твори на історичні теми українських письменників-класиків.

В організації серії взяли участь М. Андрусак, Р. Купчинський, Л. Лепкий як автори передмов чи упорядники, але зазвичай її випуски були передруками великих статей чи циклів статей зі щоденника “Краківські вісті”. Осторонь від інших видань “Минулого й сучасного” стоїть перший випуск — популярна біографія Василя Сімовича “Тарас Шевченко. Його життя й творчість” (1940). З огляду на появу тексту, який вперше видала львівська “Просвіта” ще в 1934 р., на тлі інших оригінальних праць, уміщених в серії, можна припустити, що на момент її заснування видавці ще не були озброєні чіткою концепцією і програмою, які викристалізувалися щойно в процесі подальшої роботи над проектом.

“Релігійна бібліотека” служила популяризації християнських знань і потребам релігійної практики. Підручник “Божа наука”, затверджений греко-католицьким єпископатом у вересні-жовтні 1940 р., містив катехизмову частину, щоденні молитви слов’янською й українською мовами, церковну азбуку. У молитовнику “Вірую” подано тексти щоденних молитов церковнослов’янською та українською мовами, катехизм, молитви з княжих часів, молитви до св. Сповіді і Причастя, Службу Богу св. Іоана Золотоустого і церковні пісні. Преса писала про факт поширення видання парохом Вороблика Королівського І. Полянським: узявши

в “Українському видавництві” примірники та склеївши до купи сторінки з українськими церковними гімнами (“Боже Великий...” та “Боже — вислухай благання...”), отець продав їх школярам за завищеною ціною (Краківські вісті: тижневик, 1940, Ч. 4, с. 10). За редакцією Юліана Тарновича в “Релігійній бібліотеці” вийшла популярна брошура Осипа Годунька “Десять Божих заповідей у життєвих прикладах” (1940).

Фахові серії. Окрему видавничу лінію становили видання сільськогосподарської тематики (близько двадцяти). Їх на матеріальній базі “Українського видавництва” ініціювали діячі кооперативного руху, агрономи, що опинилися в еміграції з 1939 року і раніше — з часів поразки Української революції. Новоемігранти гуртувалися попервах навколо осередку товариства “Сільський господар” в Ярославі, представники старшої хвилі були викладачами Українського вільного університету, Української господарської академії, Українського технічно-господарського інституту в Празі. У “Бібліотеці *“Сільський господар”* вийшли праці практичного характеру, які стосувалися окремих сторін домашнього промислу — вирощування курей, догляду за садом, городом, землею, утримання пасіки (Леоніда Бачинського, Миколи Хомишина, Теодора Фотинюка, Тимоша Краснокутського, Михайла Боровського). Деякі випуски були перевиданнями з передвоєнного часу — Ревізійного союзу українських кооператив чи “Сільського господаря” у Львові. Так, другим виданням вийшла книжка Василя Королева-Старого “Крілики” (1941). Опинившись у Празі, письменник продовжив там малярську і літературну працю, видав дві серії листівок зі зразками жіночого одягу Карпатської і Західної України. У листі до Олени Кисілевської від 3 травня 1941 р. з гіркотою зазначав, що до краківського “Українського видавництва” вислав “немало рукописів, оригінальних малюнків різних авторів, клішів і т. д.,” але “на жаль, нічого нашого за цих два роки не видано, крім ... брошурки про кріликів” [8, с. 5].

“Сільськогосподарська бібліотека”, на відміну від “Бібліотеки “Сільського господаря”, мала загальний характер і ставила за мету більш ґрунтовну популяризацію агрономічних знань. За визначенням самих видавців, призначалася “для хліборобів і для піднесення культури села взагалі”. До її створення долучилися

вчені-агрономи, зокрема зі середовища празьких емігрантів — Віктор Доманицький, Тиміш Краснокутський, Володимир Чередіїв.

Завдання *“Кооперативної бібліотеки”* полягало в популяризації різних форм кооперативної діяльності. Лікар, письменник і публіцист Василь Кархут видав у ній брошуру *“Кооператива здоров'я: історія, завдання, організація”* (1941) про організацію санітарної допомоги для українського населення, законодавчі, технічні, кадрові, медичні засади цієї діяльності.

Як видно, в 1940–1941 рр. краківський відділ цілеспрямовано формував спеціалізований господарський розділ. Три згадані серії мали дати господарям потрібну літературу, стимулювати розвиток індивідуального господарства на українських етнічних землях Генеральної губернії. Однак у 1942 р. власті дозволили заснувати спеціалізоване Хліборобське видавництво у Львові, яке поновило випуск двох передвоєнних фахових органів — *“Сільський господар”* і *“Український пасічник”*. Нове видавництво згуртувало навколо себе авторів-агрономів, інженерів, лісівників, налагодило власну видавничу роботу, тому від цього часу видання господарського змісту з планів *“Українського видавництва”*, по суті, зникають.

У межах *“Педагогічно-освітньої бібліотеки”* побачили світ методичні розробки, що пропагували єдину концепцію початкового викладання — т. зв. *“глобальну”* систему, метою якої було усунення з практики дошкілля і початкової школи (тобто для дітей шести-дев'яти років) чіткого поділу на предмети. Різницю між двома способами викладання, предметним і глобальним, їх переваги і вади з'ясували в своїх методичних працях І. Герасимович, Є. Ю. Пеленський, Р. Кобат, А. Вівчарук, А. Карпович, поширюючи думку, що викладання строго на основі дисциплінарного поділу порушує цілісне сприймання дитиною світобудови.

Кожне з методичних видань серії ставило окреме дидактичне завдання. *“Праця учителя в I класі вселюдної школи”* А. Вівчарука, А. Карповича характеризує освіту першокласників в усіх складових — українська мова, арифметика, малювання, практичні вправи, тобто ремісничі заняття, спів, фізкультура. Два інші посібники детально розглядають принципи викладання головних

предметів: “Методичний провідник до “Букваря” — про викладання письма і читання й особливості використання “Букваря”, виданого “Українським видавництвом”, а посібник “Початкове навчання рахунків” з’ясовував специфіку викладання арифметики в першому класі. Для співів і фізичного виховання методичне забезпечення суміщається з навчальним матеріалом. Збірник “Дитяча руханка” Л. Пашкевич містить загальний матеріал про роль фізичних вправ для розвитку дитини, значення гри, вимоги до вчителя, характеристику методів навчання, диференціацію вправ за віковими категоріями, за складністю, орієнтовну схему уроку, а також — описи вправ. Співаник “Хай пісня лунає” укладено для шкіл різного типу. Упорядники великою мірою використали матеріал “Шкільного співаника” Українського педагогічного товариства (Львів, 1925), та одночасно вважали, що це перша спроба підготувати пісенник відповідно до методичних вимог науки співу. Видання має і теоретичну, і методичну частину. Словом, посібники з другорядних шкільних предметів мали ознаки і практикуму, і методички.

У підручнику “Праця учителя в школі” Іван Герасимович підсумував свою довголітню педагогічну практику в Галичині, на Буковині і Наддніпрянській Україні, проаналізував засади викладання окремих дисциплін не лише в молодших, але й у старших класах народної школи, а також подав елементи навчальної програми. У “Післяслові” було оголошено про підготовку до друку монографії “Праця учителя поза школою”, яку, однак, автор не закінчив: восени 1941 р. поїхав до Берліна налагоджувати випуск шкільних підручників для Райхскомісаріату Україна і там передчасно помер (травень 1942). Уривки з монографії вже після його смерті опублікувала “Українська школа” (1942, ч. 1/2, с. 32-34).

Призначена для вчителів “Педагогічно-освітня бібліотека” була результатом осмислення нових методичних завдань і стала внеском у науку про спосіб навчання, яка під час війни займалася змістом і методами майже винятково початкової освіти, розробляючи як її загальні засади, так і спеціальні рекомендації з викладання окремих предметів.

Нотні серії. Плануючи випуск нот, працівники “Українського видавництва” цілеспрямовано розшукували їх в емігрантських збірках Генеральної губернії, хоч власники часто відмовлялися надати примірники, побоюючись їх ушкодження при виготовленні кліше фотографічним способом. Усе ж на основі зібраного нотного матеріалу видано музичні твори для хорів, методичних і навчальних цілей, започатковано три спеціальні серії: “Музична бібліотека” за редакцією Є. Цегельського (в якій вийшли: “Веснянки на мішані хори” в гармонізації О. Кошиця, “Лемківські пісні на мішані хори” в гармонізації Я. Баранецького, “Українські народні пісні на мішані хори”, а також рідкісний на сьогодні співаник з нотами і текстами “Хай пісня лунає”, упорядкований для підтримки самодіяльної роботи у школах і товариствах); “Український педагогічний репертуар” за редакцією Василя Витвицького, де надруковано нотні тексти фортепіанних творів Василя Барвінського, Зиновія Лиська, Станіслава Людкевича, Віктора Косенка; “Українські хорові пісні” вміщували твори в обробці Миколи Леонтовича, Василя Барвінського, Філарета Колесси. Два співаники підготовлено для серії “Народня бібліотека” (див. нижче).

Образотворчі серії. Їх склад відновлено здебільшого за вторинними джерелами. У серії “Портрети українських діячів” надруковано листівки із зображенням Богдана Хмельницького, Бориса Грінченка, Василя Стефаника, Івана Котляревського, Івана Нечуя-Левицького, Івана Мазепи, Івана Франка, Миколи Лисенка, Михайла Коцюбинського, Тараса Шевченка. В інших серіях цієї групи — “Верховина” та “Етнографічна” — друкували лісові, гірські пейзажі, церкви, типи верховинців. У “Красназавчій серії” — репродукції зображень українських населених пунктів — Жегестова, Коросна, Красної, Нового Сонча, Холма, Дунайця, Криниці.

На відміну від трьох попередніх серія “Історичні картини” мала плакатний формат (100×35) і містила по три малюнки на аркуші. Виконання двох, відомих за описами у пресі, випусків (1941) належало Едвардові Козаку: один — присвячений козацькій тематиці (Їхав козак за Дунай (вид на українське село, відхід козаків на війну та прощання з дівчиною); Нам поможе св. Юр (козаки атакують ворога); Наша пісня, наша дума

(бандурист грає в оточенні жінок і дітей), другий — з історії Холмщини (Собор у Холмі; Заснування Холму; Вежа короля Данила в Столпю).

Серії змішаного типу.

1. Для молоді. “Бібліотека “Дороги”, як і однойменний журнал-місячник, при якому вона виходила, мала єдиного редактора в особі Богдана Гошовського, а за добором і змістом текстів була типовим для Галичини скаутським проектом, призначеним для потреб і виховання молоді. Відповідно серед її дванадцяти випусків усього три літературно-художні видання, решта — збірники матеріалів на спортивні теми. Серед белетристики критика відзначила твори Василя Кархута “Пшеничні нетрі” (1942) та “Цупке життя” (1940), порівнюючи їх із творчістю Ернеста Сетона-Томпсона, Джеймса Кервуда, Джека Лондона і не знаходячи для них аналогів у літературі українській. Інші випуски являли собою збірники з описами вправ та ігор, подеколи з текстами і нотами пісень, що ними повинні були супроводжуватися тіловиховні заняття. Їх упорядниками та авторами стали Іван Боберський, Дарія Навроцька, Степан Гайдучок, Ярослав Доброцький, Володимир Врецьона, все це — відомі діячі фізкультурного і пластового руху в Галичині.

Спробою налагодити ще одну серію для молоді була “Бібліотека “Юнацька школа”, в єдиному випуску якої вийшла праця Івана Ільницького-Занковича “Вчімся військового словництва” (1941). Загалом творів, призначених для дозріваючого читача, на книжковому ринку тогочасної Генеральної губернії відчутно бракувало.

2. Для українських робітників-остарбайтерів і вояків дивізії “Галичина”. В кінці 1943 — на початку 1944 р. виникла гостра необхідність забезпечити друкованим словом великі маси українців, що опинилися в німецьких таборах полонених, зголосилися добровольцями до дивізії “Галичина”, були вивезені на примусові роботи. З цією метою в кінці війни за вказівками Імперського міністерства окупованих східних територій (Reichsministerium für die besetzten Ostgebiete) організовано нові видавництва, налагоджено випуск нових видань — газет, журналів, книжкових серій. У такій ситуації “Українське видавництво” не

могло залишатися осторонь новосформованих запитів книжкового ринку, і зробило спробу на останньому етапі започаткувати ще дві серії: “Книжка для всіх” — для полонених і робітників та “Військова бібліотека” — для вояків-дивізійників. Сьогодні існує виразна проблема їх реконструкції. З огляду на вузьке цільове і читацьке призначення, ці видання, треба думати, розповсюджувались не через книгарні та бібліотеки, а безпосередньо в таборах чи місцях скупчень українських робітників, тобто служили більше для внутрішнього (таборового) вжитку. Тому дотепер вони далеко не всі виявлені і вважаються особливо рідкісними. Навіть у випадку, коли факт виходу підтверджено за другорядними джерелами (наприклад, за оголошеннями у пресі), то відтворені на основі цих джерел описи не можна брати за документально точну і достатню для достовірного книгознавчого аналізу інформацію, адже з автопсії видання залишається невідомим і неперевіреном. Все ж деяке уявлення про серії на основі цих скупих даних спробуємо сформувати.

З ініціативи і на замовлення Військової управи та Українського центрального комітету у межах серії “Військова бібліотека” вийшов “Військовий словник”, що містив українсько-німецький і німецько-український реєстр тактичних і теренових термінів, а також тлумачний словник найважливіших понять із військової сфери. Єдиний його примірник зберігається в Державній науковій архівній бібліотеці у м. Києві. Це другий випуск “Військової бібліотеки” — перший виявити не вдалося.

Серія “Книжка для всіх” відповідно до наявної фрагментарної інформації виходила у кишеньковому форматі; типову обкладинку для неї виготовив відомий графік, перед війною художник-оформлювач дитячих видань Борис Крюков; у своїй белетристичній частині містила переважно твори на історичні теми (за винятком “Оповідань” Марка Вовчка), наче перебравши завдання згаданої вище “Бібліотеки історичних повістей”. Тут друкувалися так звані історичні оповідання: “Бранка” В’ячеслава Будзиновського, “Орли” Богдана Лепкого, “Запорожці” Івана Нечуя-Левицького, “Опришок та інші оповідання” Юрія Федьковича, “Богданко” Андрія Чайковського та “Мідень Андрія Войнаровського” Сергія Якимовича. В цій серії вийшла й безіменна “Історія

України з ілюстраціями”. З огляду на те, що видрук загальних праць з історії окупанти стримували, і вони з’являлися лише до початку 1942 р. (І. Крип’якевич, Д. Дорошенко), поява “Історії України” на останньому етапі війни була відображенням несприятливої для німців воєнної і політичної кон’юнктури і спробою загравання з національними почуттями українського населення.

Усі видання “Книжки для всіх”, за винятком двох останніх, відновлено за списком, оприлюдненим у щоденнику “Краківські вісті” в кінці грудня 1944 р. Жодне з них не вдалося розшукати в бібліотеках [11]. Серійна нумерація вказує на вихід мінімум сімнадцяти випусків, фізично виявити вдалося лише два, вихід ще шести — підтвердити за оголошеннями у пресі. Зрозуміло, що за обставин, коли повний склад серії залишається невідомим, достовірно окреслити її характер і вміст неможливо.

3. Для масового призначення. “Народню бібліотеку” видавці засновували для публікації “найкращих творів українського письменства з поясненнями”, проте, під час випуску змінили принципи добору, в підсумку поєднавши в своїх межах літературно-художні, популярні видання і співаники. Серія виходила тільки до 1941 р., однак доволі інтенсивно. У грудні 1939-го її відкрило видання “Народного колядника”, що містив коляди й колядки, щедрівки, побажання, а також ноти в гармонізації Кирила Стеценка. Через деякий час, у 1940 р. було видано ще один співаник “Сто сорок пісень”, який упорядкував Лев Лепкий. Обидва випуски — рідкісні, виявлені примірники зберігаються в Ягеллонській бібліотеці у Кракові.

У “Народній бібліотеці” переважали перевидання класичних творів малих жанрів (новел, оповідань) з найпростішими примітками, головно мовними, підготовка яких не вимагала від видавництва надзусиль: Олекси Стороженка, Юрія Федьковича, Івана Франка, народних казок. Вирізняється група художніх і художньо-публіцистичних писань на теми найближчої історії та на лемківські теми. Усі вони належать Юліанові Тарновичу — авторові повісті про окупацію Галичини радянськими військами “З кігтів сатани” (1941) та збірок оповідань про події на Лемківщині в міжвоєнний період під назвою “За родиме право” (1941) і “Чому плугатарі не їдуть?” (1940), про лемківських опришків

під назвою “Сипкова поляна” (1941), яку писав ознайомившись із документами війтівських судів у Мушині, Новому Санчі, Новому Торзі, Бічу, Бардієві та Березові з часів лемківського “збійництва” (XVII — перша половина XIX ст.). Саме Гарнович підтримував тему лемківської белетристики в межах серії, був причетний до підготовки інших випусків, редагуючи і спорядивши передмови до оповідання лемківського священика Володимира Хиляка “Лихо на світі” (1940), популярної брошури Михайла Голинського “Як я маєтку доробився” (1941), а також до популярного нарису Богдана Романенчука “Українське письменство” (1941). Серію ілюстрували Святослав Гординський, Едвард Козак. Вона виконала суспільно важливу програму забезпечення полонізованих читачів-селян дешевою книжкою.

“Загальна бібліотека”. Вже сама назва серії є сигналом щодо неокресленості функціональних завдань, а звідти й типу. В “Загальній бібліотеці” вийшли дві наукові праці. “Культурна пропаганда” Богдана Галайчука (1941) присвячена системному вивченню засобів культурно-пропагандистської роботи — видавничої справи, пластичного мистецтва, літератури, народних промислів, концертів, особистих контактів, що в сукупності повинні були формувати привабливий образ української культури, в тому числі серед чужинців. Друга — “Велепростірне господарство Європи” Романа Димінського (1942) стосувалася питань економічної геополітики.

Для масових потреб поновлено порадики Володимира Ганьківського “Мати й немовлятко” (1941), що витримав не менше чотирьох видань, Володимира Сії “Короткий курс шоферства з поліційними правилами й кольоровою таблицею знаків для дорожнього руху” (1941), Стефанії Мартинюк “Виріб овочевих вин і соків” (1941), абстинентську брошуру В. Черчанського “Пити чи не пити?” (1941), для Українських освітніх товариств — збірник “Поклін Франкові” та розробку Григорія Зацерковного “Податкові пільги для хліборобів” (1942). Отже, не маючи цілісної програми, серія механічно поєднала видання практичного характеру, наукові монографії, вузькі фахові розробки, культурно-пропагандистські брошури.

“Просвітня бібліотека” успадкувала видавничі підходи товариства “Просвіта” і поєднала в собі літературу для селян

“Українська селянка при праці: поради як вести працю в Жіночих Секціях У.О.Т.” Олени Кисілевської, 1942), неписьменних, зокрема для тих, що знали лише польську абетку — “До сонця: початки письма для тих, що вміють лиш по польськи читати” Володимира Полянського (1940), “Kobzar: Wybrani poeziji dla tych, szczo znajut’ lysze po polsky czytaty” (1940). Серія призначена для українських освітніх товариств, які постали замість читалень забороненого німцями товариства “Просвіта”. Подібні завдання повинні були виконувати також друки під грифом Українського центрального комітету, видані з ініціативи і за потребами окремих його підрозділів — відділу культурної праці, відділу шкільних справ і т. д. Але УЦК і поза “Українським видавництвом”, випускав подібні брошури на циклостилі для більш грамотної організації діяльності Українських освітніх товариств — ведення бібліотек, театральних гуртків, сільськогосподарських шкіл, громадських сходин і т. п.

Висновки

У свій перший, 1940-й, рік роботи “Українське видавництво” в Кракові започаткувало шістнадцять книжкових серій, які надалі підтримувало з дуже різною мірою інтенсивності: деякі припинили вихід вже наступного року, до кінця ж війни кількість їх назв у репертуарі зменшилась удвічі.

Всього видавництво намагалося підтримувати 34 найменування серій, серед яких літературно-художні, наукові, науково-популярні, фахові (сільське господарство, педагогіка), образотворчі, нот, змішаного типу (для вояків дивізійників і українських робітників-остарбайтерів, молоді, масового призначення).

Серійна структура виявляє розподіл функцій у штаті та встановлення досить жорсткої відповідальності працівників видавництва за окремі тематичні і типологічні групи: Є. Ю. Пеленський — наукові, літературно-художні видання, Б. Гошовський — для дітей та молоді, Б. Романенчук — літературно-художні, літературознавчі, М. Андрусак — історичні, С. Гординський — мистецтвознавчі, Василь Витвицький, Є. Цегельський — музичні. В оформленні різних серій брали участь С. Гординський, Е. Козак, М. Стефанович, Б. Крюков.

Серійна структура репертуару на початковому етапі роботи відбиває наміри видавців комплексно врахувати запити українського

суспільства, надати необхідну літературу усім основним його верствам — читачам Холмщини, Підляшшя, Надсяння, селянам, агрономам, педагогам, науковцям, музикантам, військовикам, правникам, школярам і дошкільнятам і т. д., а також допомогти відповідною літературою (інструкції, матеріали для влаштування свят, порадики для Українських освітніх товариств) Українському центральному комітетові — головній і єдиній організаційній структурі, яка репрезентувала легальне життя українців на території Генеральної губернії.

Беручи до уваги вагомі соціальні чинники, можна сказати, що різкі зміни в кількості, структурі і функціональному призначенні серій у 1944 р. відбивали згортання діяльності “Українського видавництва” у зв’язку з наближенням фронту і початком евакуаційного процесу, потребу в пропагандистській літературі для вояків-дивізійників, а також нові запити мільйонних мас українців, що тоді в зв’язку з масштабною міграцією опинилися на теренах Австрії, Чехії, Словаччини та Німеччини.

Додаток **Список книжкових серій “Українського видавництва”** **у Кракові-Львові**

Бібліотека для дітвори “Моя книжечка” (“Моя книжечка”), 1940–1944, 46 випусків.

Бібліотека “Дорога” (Бібліотека “Дороги”), 1940–1942, 12 випусків.

Бібліотека історичних повістей, 1941–1942, 5 випусків.

Бібліотека “Нове життя”, 1941, 9 випусків.

Бібліотека “Сільський господар”, 1940–1942, 12 випусків.

Бібліотека сучасних українських письменників, 1940, 6 випусків.

Бібліотека “Юнацька школа”, 1941, 1 випуск.

Вид. Природознавчої Секції НТШ у Львові, 1942, 1 випуск.

Військова бібліотека, 1944, 2 випуски.

Загальна бібліотека, 1941–1942, 11 випусків.

Книгознавчі записки, 1943, 1 випуск.

Книжка для всіх, 1944, 17 випусків.

Кооперативна бібліотека, 1941, 2 випуски.

Літературна бібліотека, 1940–1941, 8 випусків.

Літературна бібліотечка, 1943–1944, 7 випусків.

- Минуле й сучасне, 1940–1941, 22 випуски.
Музична бібліотека за редакцією Євгена Цегельського, 1940–1941,
4 випуски.
Народня бібліотека, 1939–1941, 37 випусків.
Педагогічно-освітня бібліотека, 1940–1941, 10 випусків.
Просвітня бібліотека (Proswitnia biblioteka), 1940–1942, 6 випусків.
Релігійна бібліотека (Religijna Biblioteka), 1940, 3 випуски.
Серія “Верховина”, 1940, 8 випусків.
Серія етнографічна, 1940, 4 випуски.
Серія “Історичні картини”, 1941, 2 випуски.
Серія краєзнавча, 1940, 8 випусків.
Серія “Портрети українських діячів”, 1940, 10 випусків.
Сільсько-господарська бібліотека, 1940, 4 випуски.
Театральна бібліотека (Краків), 1941–1942, 5 випусків.
Театральна бібліотека (Львів), 1942, 1 випуск.
Українська книгознавча бібліотека, 1942–1943, 6 випусків.
Українське мистецтво, 1942–1943, 3 випуски.
Український педагогічний репертуар, 1943–1944, 4 випуски.
Укр[аїнський] Центр[альний] Комітет Вид[ання] відділу куль-
турної праці, 1942–1944, 6 випусків.
Українські хорові пісні, 1943–1944, 7 випусків.

1. Антонич Богдан Ігор. Вибрані поезії / ред. і вступ. ст. *Б. Романенчука*; [обкладинка *С. Гординського*]. — Краків : Укр. видавництво, 1940. — 78 с. — (Бібліотека сучасних українських письменників ; ч. 1).
2. *Головата Л.* Краківсько-львівське книго- і пресоvidання для дітей та молоді в контексті українського культурного процесу періоду Другої світової війни / *Лариса Головата* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. пр.]. — Львів, 2008. — Вип. 1 (16). — С. 199-222.
3. *Головата Л.* Українські книгознавчі видання періоду Другої світової війни / *Л. В. Головата* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. пр.]. — Львів, 2000. — Вип. 7/8. — С. 181-213.
4. [*Гординський С.*]. З нагоди появи нових ілюстрацій до “Лиса Микити” / *С. Л.* // Ілюстровані вісті. — 1941. — Серп. — С. 14.
5. *Гординський С.* Ще про монографію про Ковжуна / *С. Гординський* // Краківські вісті : щоденник. — 23 квіт. — С. 5.

6. Ілюстровані вісті / *С. В.* — 1941. — Квіт. — С. 13.
 7. Каталог видань Українського видавництва. (Стан: лючень 1941). — Краків : Укр. видавництво, 1941. — 8 с.; Каталог видань Українського видавництва. (Стан: березень 1941). — Краків : Укр. видавництво, 1941. — 8 с.; Каталог видань Українського видавництва. (Стан: вересень 1941). — Краків : Укр. видавництво, 1941. — 14 с.
 8. *Кисілевська О.* Василь Королів-Старий: жмуток спогадів / *О. Кисілевська* // Наші дні. — 1943. — Ч. 14 (1 січ.). — С. 5.
 9. Лист В. Січинського до С. Гординського від 3 квітня 1943 // ЦДІА України у Львові. — Ф. 384, оп. 1, спр. 71. — Арк. 11.
 10. Нова книга : книжковий бюлетень-цінник “Українського видавництва” в Кракові. — Краків : Укр. видавництво, 1940. — 14, 2 с.
 11. Нові видання: 3 серії видань “Книжка для всіх” (Українське Видавництво, Краків-Львів, 1944) // Краківські вісті : щоденник. — 1944. — 24 груд.
 12. *Рифяк Р.* Екскурс в історію Пласту і проблеми його відродження / *Р. Рифяк* ; за ред. *В. Квітневого*. — Львів, 2003. — С. 17.
 13. *Сімович В.* “Лис Микита” в новім одягу / *В. Сімович* // Наші дні. — 1942. — Верес. — С. 10. Детальніше про видання “Лиса Микити” див.: *Головата Л.* Краківсько-львівське книго- і пресовидання для дітей та молоді в контексті українського культурного процесу періоду Другої світової війни / *Лариса Головата* // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника : [зб. наук. пр.]. — Львів, 2008. — Вип. 1 (16). — С. 216-218.
 14. *Січинський В.* Юрій Нарбут. 1886–1920 / *В. Січинський* ; ред. *С. Гординський*. — Краків ; Львів : Українське вид-во, 1943. — 63 с. — (Українське мистецтво ; вип. 2). — Список літератури про Ю. Нарбута: С. 61-63.
 15. *Франко Іван.* Лис Микита / *І. Франко* ; за редакцією *Богдана Даниловича [Гошовського, Б.]* ; ілюстрації *Е. Козака*. — Краків : Укр. видавництво, 1941. — 168 с. : іл. — (Літературна бібліотека ; ч. 7).
 16. Центральний державний історичний архів України у Львові. — Ф. 309, оп. 1, спр. 113. — Арк. 1.
 17. Центральний державний архів вищих органів влади України. — Ф. 4036, спр. 4. — Арк. 184.
-

BOOK AND JOB SERIES OF THE UKRAINIAN PUBLISHING HOUSE IN KRAKÓW-LVIV, 1939–1945: COMPOSITION, ASSIGNMENT, DYNAMICS OF PUBLISHING

Larysa Holavata

The structure of the Ukrainian Publishing House editions in Kraków and Lviv, 1939–1945, and dynamics of the Series publishing on the background of social, political and cultural situation in the Generalgouvernement are analyzed. Functional varieties, reader audience of the Series are determined. The most noticeable editions are highlighted.

Keywords: World War II, Generalgouvernement, Publishing process, Book and Job Series.

КНИЖНЫЕ И ЛИСТОВЫЕ СЕРИИ “УКРАЇНСЬКОГО ВИДАВНИЦТВА” В КРАКОВЕ-ЛЬВОВЕ, 1939–1945: СОСТАВ, НАЗНАЧЕНИЕ, ДИНАМИКА ВЫПУСКА

Лариса Головата

Анализируется структура массива изданий “Українського видавництва” в Кракове-Львове, 1939–1945, динамика выпуска серий на фоне общественно-политической и культурной обстановки в Генеральной губернии. Определены главные функциональные разновидности, читательская аудитория серий. Указаны самые заметные издания.

Ключевые слова: Вторая мировая война, Генеральная губерния, издательский процесс, книжные и изобразительные издания.

УДК 002.2(477.83+477.86/87)“19”

КНИГИ, ІДЕЇ ТА СТЕРЕОТИПИ ГАЛИЦЬКОЇ ПРОВІНЦІ ХХ ст.: “ЛІТОПИС БОЙКІВЩИНИ” У МІЖВОЄННОМУ САМБОРІ

Роман Голик

науковий співробітник Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, канд. іст. наук

У статті простежено розвиток і виникнення т. зв. “самбірського осередку”, що об'єднував західноукраїнських істориків, археологів, етнологів та діалектологів в 30-х роках ХХ ст. Основна увага дослідження

© Голик Р., 2009